

darjem očiten izgled biti: kako potrebno in dobro je, da pri reji živini vselej gledajo na to, da za pleme si izberajo naj lepšo in boljo živino, ktera se obilno splačuje v prirojeni mladi živini. Gotovo bi Angleži, Francozi in drugi ne plačevali živine za pleme tako drago, ako bi ne bili prepričani gotovega dobička.

(Moč človeška merjena z močjo konjsko. Ni davnej so v neki flamiški vasi kmetje sledečo skušnjo naredili. Osem naj močnejših korenjakov je prijelo za en konec vervi, na drugi konec pa so vpregli konja; na dano znamenje so potegnili uni in ob enem so pognali konja; kmetje so vlekli kar so mogli na eno, konj pa na drugo stran, — čez nekoliko minut je zmagal konj.

Še nekaj od mlinov na sapo.

Vaše misli v 9. in 16. listu „Novic“ od mlinov na sapo so nam močno všeč, ker bi bilo to za Notranjsko res prav važna reč, posebno pa za hribovce. Al tista želja, naj bi kdo take mline natanko popisal in obrisal, je brez prave skušnje kaj težko spolniti, ker prej ne poskušena reč se nikoli tako izpeljati ne dá kakor bi kdo mislil.

Dobro bi bilo tedaj, da bi se tega dela kaka umna glava lotila, s poskušnjo najpervo; potem bi se še le zamogla ta reč lahko popisati. Če lih bi bila kaka reč še narobe in neukretna, to za prvo pot nič ne dé; se že zamore popraviti in na boljše predelati.

Tudi parobrodi, parni vozovi na železnicah in daljnopisniki (telegrafi) niso bili na prvo misel tako napravljeni kakor so zdaj, ker marsikaj se je že popravilo in zboljšalo.

Mlini na sapo pa niso nobena posebna umetnija; ni nam treba deleč iskati tacega moža, — ga imamo prav blizu, da bi se tega lotil.

Ker pa gosp. Ložan v 12. listu „Novic“ pravi, da bi burja take mline in vso naredbo prekucovala, ne rečem, da bi to mogoče ne bilo, — al temu se lahko v okom pride. Ne vzemite mi tega za zlo; morda nismo enakih misel; jez ne mislim tistih mlinov, kakoršni so na Luneburškem, Magdeburškem in po družih okolicah, ki jih morajo zdaj proti severju, zdaj proti vetru in burji obračati. Takošne bi res kaj lahko naša burja prekucovala. Jez mislim stoječe, zidano, terdno ozidje, in tudi tako prostorno, kakoršnega je za notranjo napravo potreba, in da bi se le vetrinca, pa ne vès mlin zabračala, ker menda zmiraj je bolje, da se mala reč giblje in obrača, kakor pa velika.

Zoper to bi pa utegnil kdo reči, da vetrinca bi se ne mogla okoli zidú na vse štiri kraje sveta sukati, in včasih bi se hudo zaletela, da bi hotla vso notranjo naredbo polomiti, včasih bi pa prepočasi šla. Al to je vse lahko, ker jez mislim zid okrogel, naj bo že mlin velik ali majhen, (okrogel pa zato, da se ga sapa lože ogibljuje). Če je mlin velik, mora biti okrogel stolpek na verhu, tolike visokosti, kolikor višočine vetrinca do spodnjega ozidja potrebuje. Če je pa mlin male sorte, se pa kar na tajistem zidu vetrinca napravi, ker bo blizu do tal segla. Da se pa vetrinca zamore proti hudim nevihtom bojevati, se lahko pomaga, pa kako? Ne bom tega tukaj popisaval, ampak le rečem, da se lahko naredí. Jez le toliko to reč omenim, da bi nobeden upanja ne poderal zastran izpeljave teh mlinov.

Gosp. pisatelj v 16. listu pravi, da bi treba bilo poprej prevdariti, kam naj se mlin postavi, da pride za vse okoljšine na pravo mesto. To se mora po legi kraja prevdariti; se vé, da bi ne bilo dobro na take verhunice mlinov staviti, da bi se moglo navkreber voziti ali nositi, zraven pa še od več vasí deleč preč. Kar se sape tiče, že pamet razodeva, da postavimo, če je v eni dolini več vasí in je dolina prostorna, bi bilo bolj potrebno mlin imeti v dolini, pa ne sred doline, ker na sredi bi bile vse sape prepohlevne za-nj, temuč bolj proti hribom, na kraj proti zjutranjemu in večernemu kraju. Naj je že ktera koli sapa, ko se čez hrib navzdol valí, pritiska gotovo na kter kraj bolj kot na drug; čez hrib pridši

na tla zadene, in se spet višje dvigne, ker mora čez druge hribe iti. Kadar je že dolino preletela in gredé po dolini kak kolobar za sabo naredila, pred tistimi hribi, čez ktere ima iti (na planem), nikoli ne bo take moči imela, kakor pa če po hribu doli vleče. Saj je znano, da so sape tako različne po enih krajih, da človeka tū na tla sili, za strelaj deleč se pa že ne vé za-njo. Ker nas narvečkrat burja prepihuje, bi bilo dobro, na izhodni (juterni) strani doline mlin postaviti. Kar pa bo pri ti naredbi nar bolj hasnilo, bodo še le skušnje učile.

F. J.

Šolsk list *).

Sedanji čas je čas napredka! Kamor koli pogledamo, povsod vidimo prizadevanje po blagonosnem napredku, le s tem edinim razločkom, da v nekterih deželah napredek bolj se razširjuje, v drugih pa manj.

Kdor v sercu ljubezen ima do človeštva in do milega svojega naroda, podpirati mora napredek kar koli mu je mogoče.

Vsakemu posamnemu človeku stoji odperto obširno polje, na katerem zamore napredek in omiko, bogo- in človekoljubja razširjati. Brezkrajno je to polje, in vsak, kdor iskreno želi sreče svojega naroda, ne smé o tem pustiti ne ene ugodne prilike v nemar, ne smé gledati na druge in ne reči: „e! zakaj bi jez prvi bil? naj začne ta ali uni!“ Vsaki naj raje misli: „Ako jez začnem, začel bo tudi drugi, tretji itd.“ Zerno do zerna pogača! Pri Bogu! Ako bi vsi ljudje blagega serca tako mislili, bi se mogel napredek močno razširjati. Posebno milemu našemu narodu, — narodu, kateri stanuje v zemlji tako krasni, rodovitni in bogati, trebalo bi mnogo mož, kateri bi iz vse duše podpirali napredek. Krasna, rajsko-krasna je domovina naša, — ali žalostnega serca mora vsak domorodec reči, da napredek in omika nista pri nas tako udomačena kakor pri narodih družih. Narod naš bil je dolgo dolgo sam sebi prepušen, in oni, ki bi bili mogli za njegovo omiko, z napravo šol skrbeti — oni, ki so obdarovani z duhom in bogastvom, ali niso hotli potegniti se za stvar tako žlahno in koristno, ali so še celó protivniki bili napredku. Res je, da tudi pri nas imamo može, mesta in občine (soseske), ktere so v ta krasni namen mnogo storile in še delajo. (Tū imenuje gosp. pisatelj slavne Draškovice in mesto Varaždin, ki je prvo na Horvaškem celo nižjo realno učilnico utemeljilo).

Učilnice, pa dobre národne (ljudske) učilnice, v katerih vlada pravi duh pobožnosti, brez ktereга nobena šola ne more doseči namena svojega, so perve sredstva, s kterimi se napredek razprostira, prava pobožnost utemljuje, serce požlahnuje in blagostan naroda podpira. Cilj in konec dobre národne šole mora biti: Izrejevanje otroka za pravega človeka, to je, za pravega uda rodovine, domovine, cerkve, države, človeštva in nature. Bogu bodi milo! da nimamo dosedaj veliko takih učilnic, ktere zadostujejo onemu narodu.

Naše občine (soseske) bi mogle same za svoje šole prizadevati si, pa ne čakati le na vlado, ktera je z drugimi važnimi opravili preobložena. Pogledjmo samo na posestrino našo Česko, kjer so ljudske šole v najboljem cvetu. Ondi soseske in mesta, plemenitaži in mestjani, svoje šole tako močno podpirajo, da jim ga ni para v vsem cesarstvu avstrijskem. Na Českem ima skor vsaki terg svojo glavno učilnico in vsako mesto svojo nižjo realno šolo. Sam Zlatni Prag ima petero nižjih in dvoje višjih realnih učilnic.

Kakošna bi to bila sreča za nas, ako bi naše mesta hotle nasledovati ta sjajni izgled českih mest. Pa bi za malo časa narod naš došel višjo stopnjo omike, stopnjo tako, da bi se mogel vverstiti vsim omikanim narodom sedanjega véka“.

Po tem vvodu govori pisatelj o potrebi, da zbirka dobrih bukev bi morala v vsaki, tudi siromašni

*) Po „školskih listovih“ Venceslava Mařika v zagr. „Narodnih Novinah“.